

Literaturverzeichnis

Primärquelle

De Rosa, Gian Luigi et al. (Hsg.) (2014): *Translating Humour in Audiovisual Texts*.
Bern et al.

Sekundäquellen

Baños Piñero, Rocío/ Chaume, Frederic (2009): „Prefabricated orality: a challenge in audiovisual translation“. In: *inTRAlinea Special Issue: The Translation of Dialects in Multimedia*, S. 1–10.

Chiaro, Delia (2006): „Verbally Expressed Humour on Screen: Reflections on Translation and Reception“. In: Díaz Cintas, J. / Orero, P. / Remael A. (Hsg.) *JoSTrans*, Issue 06, S. 198–208.

Corrius, Montse / Zabalbeascoa, Patrick (2011): „Language variation in source texts and their translations: The case of L3 in film translation“. In: *Target 23: 1*, S. 113–130.
URL: https://www.academia.edu/9817341/Language_variation_in_source_texts_and_their_translations_the_case_of_L3_in_film_translation. Zugang: 14.10.2017.

Kwiryna Proczkowska

Uniwersytet Wrocławski
Instytut Filologii Germańskiej
Pl. Biskupa Nankiera 15b
50–140 Wrocław
kwiryna.proczkowska@uwr.edu.pl

Katarzyna Siewert-Kowalkowska

Bydgoszcz (Polen)

Kozłowska, Zofia/ Szczęsny, Anna (2018): *Tłumaczenie pisemne na język polski. Kompendium*.

Warszawa: PWN. 294 S.

DOI: [10.23817/strans.8-18](https://doi.org/10.23817/strans.8-18)

Na rynku wydawniczym w Polsce ukazało się dotychczas wiele publikacji naukowych z dziedziny translatoologii, podejmujących zagadnienia metodologii i dydaktyki przekładu, błędów w tłumaczeniach czy warsztatu tłumacza. Recenzowana publikacja wypełnia natomiast lukę w opracowaniach dotyczących praktyki tłumaczenia. To pierwszy podręcznik adresowany do tłumaczy, adeptów przekładu, studentów i wykładowców oraz do wszystkich osób zainteresowanych przekładem tekstów pisanych na język polski. Niewątpliwą zaletą kompendium jest jego praktyczny

.....

i uniwersalny charakter, gdyż autorki nie ograniczają się do przedstawienia problemów tłumaczeniowych związanych z jednym konkretnym językiem, lecz omawiają je i ilustrują przykładami z różnych języków, przede wszystkim z języka rosyjskiego, ale także francuskiego, angielskiego, niemieckiego i włoskiego. Podręcznik dotyczy przekładu tekstów nieliterackich, tj. tekstów użytkowych, specjalistycznych z różnych dziedzin (naukowych, technicznych, prasowych, publicystycznych, religijnych i in.), a więc tekstów najczęściej spotykanych w praktyce przekładu.

Książka składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, rekomendacji dla tłumaczy, aneksu, wykazu źródeł, z których zaczerpnięto przykłady, bibliografii oraz indeksu nazwisk i indeksu rzeczowego. Podręcznik ma przemyślany, przejrzysty i logiczny układ, ponieważ rozdziały zostały uporządkowane według problemów występujących na różnych poziomach odbioru tekstu.

Pierwszy rozdział traktuje o podstawach tłumaczenia pisemnego. We wprowadzeniu autorki charakteryzują przekład pisemny w opozycji do przekładu ustnego oraz określają cechy, jakie powinien posiadać tłumacz tekstów pisanych. Należą do nich nie tylko rzetelność, sumiennność, solidność, dokładność, terminowość i ustawiczne doksztalcanie, ale także emocjonalne zaangażowanie, a także i profesjonalne i krytyczne podejście do tłumaczonego tekstu, co wyraża się w dbałości o szatę graficzną tekstu, dostrzeganiu niedoskonałości i błędów, w dążeniu do pełnego zrozumienia każdego tekstu oraz w umiejętności jasnego wyrażania myśli i kulturze edytorskiej, co jest, jak trafnie zauważają autorki, świadectwem uczciwości i szacunku tłumacza dla czytelnika. Autorki podkreślają również słusznie, że tłumacz powinien mieć świadomość ważności swojego zadania i odpowiedzialności, jaka na nim ciąży, oraz że powinien dbać o prestiż wykonywanego zawodu, który nadal jest niedoceniany, gdyż generalnie działanie tłumacza postrzegane jest jako automatyczne i wymagające jedynie znajomości dwóch języków. Dlatego też w dalszej części zostały przedstawione kompetencje tłumacza. Szczególną wartość mają kolejne podrozdziały, w których opisano uniwersalne zasady, jakich należy przestrzegać w przekładzie pisemnym, etapy pracy nad tekstem, warsztat tłumacza oraz techniki tłumaczenia. W podrozdziale, który przybliży czytelnikowi warsztat tłumacza, można znaleźć nie tylko informacje na temat słowników, encyklopedii i leksykonów, ale także wskazówki dotyczące źródeł internetowych, do których tłumacz może w razie potrzeby sięgnąć, takich jak np. korpusy, fora tłumaczy, grupy tematyczne tłumaczy czy poradnie językowe. Natomiast w podrozdziale prezentującym techniki tłumaczeniowe zwraca się uwagę na to, iż ich wybór podyktowany jest konfiguracją różnych czynników, z których najważniejsze to sytuacja komunikacyjna, cel tłumaczenia, nadawca tekstu, jego intencje oraz odbiorca tekstu i zasób jego wiedzy. Autorki w przystępny i jasny sposób wyjaśniły poszczególne techniki, ilustrując je starannie dobranymi przykładami z różnych języków.

Rozdział drugi jest poświęcony tekstom nieliterackim. Rozpoczyna go prezentacja klasyfikacji tego rodzaju tekstów, a wywody dalszej części ograniczają się do

.....

przekładu jednego typu, a mianowicie tekstów naukowych. Tutaj czytelnik znajdzie wiele istotnych uwag dotyczących tłumaczenia cytatów, tłumaczenia i redagowania przypisów, bibliografii, umieszczania przypisów, tworzenia indeksów, kwestii redakcyjnych, edytorskich i technicznych (m. in. wyróżnienia w tekście, cudzośliwy, rodzaje nawiasów, formatowanie tekstu) oraz transkrypcji i transliteracji.

Rozdział trzeci zawiera zestaw pytań, na które powinien sobie odpowiedzieć tłumacz przed przystąpieniem do przekładu tekstu. Zaproponowane pytania dotyczące aspektów tekstowych i pozatekstowych ułatwiają przeprowadzenie analizy tekstu źródłowego, jak i tekstu przekładu.

W rozdziale czwartym autorki koncentrują się na elementach tekstu źródłowego, które mogą sprawiać trudności tłumaczowi, i w poszczególnych podrozdziałach omawiają m. in. następujące zagadnienia: kwestię aktualizacji tekstu przekładu, nazwy własne (antroponimy, toponimy, nazwy urzędów, instytucji i in.), skróty i skrótowce, tytuły, nazwy realiów, elementy pochodzące z kultury trzeciej, sposób postępowania z niejasnymi fragmentami tekstu dopuszczającymi wiele interpretacji i terminami. Omówione tutaj problemy autorki nie tylko zilustrowały dobrze dobranymi przykładami, ale i przedstawiły możliwe rozwiązania: zaproponowały odpowiednie techniki tłumaczeniowe i wskazały strony internetowe, które mogą być pomocne w takich sytuacjach, m. in. stronę Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych.

Rozdział piąty poświęcony jest problemom tłumaczeniowym. Na początku zaproponowano przejrzystą uniwersalną klasyfikację podstawowych problemów tłumaczeniowych na różnych poziomach tekstu. Następnie w kolejnych podrozdziałach zaprezentowano wybrane przykłady ilustrujące problemy tłumaczeniowe związane z tekstem źródłowym, pragmatyką i różnicami w zasobie wiedzy odbiorców i z aspektami czysto językowymi. Z uwagi na to, iż stanowią one często źródło błędów, podano nie tylko rozwiązania poprawne, ale i błędne. Autorki szczegółowo przedstawiły problemy dotyczące przekładu wspomnianych już elementów tekstu źródłowego sprawiających trudności w przekładzie oraz problemy językowe związane z ortografią, interpunkcją, morfologią, leksyką i składnią. Szkoda natomiast, że niewiele miejsca zajmują tutaj pragmatyczne aspekty przekładu i zagadnienie uwzględnienia zasobu wiedzy czytelnika. Ta część zawiera jedynie krótki opis użycia form adresatywnych, formuł grzecznościowych i zwyczajowych form nawiązania kontaktu z odbiorcą oraz tylko jeden przykład dotyczący dodania w tekście przekładu informacji objaśniającej. Autorki nie nawiązały niestety do kwestii zasygnalizowanych w klasyfikacji problemów tłumaczeniowych, które z punktu widzenia praktyki przekładu wydają się istotne, a mianowicie do zabarwienia emocjonalnego oraz do pytań „Czego nie tłumaczyć?” i „Kiedy i co opuszczać?”

W ostatnim, szóstym rozdziale przedstawione zostały przykłady błędów tłumaczeniowych, które dla celów dydaktycznych podzielono na błędy tłumaczeniowe i błędy językowe. Warto zauważyć, że autorki nie tylko omówiły typowe błędy

.....

tłumaczeniowe, takie jak np. opuszczenie czy zmiana sensu, ale także zwróciły uwagę na błędy mniej oczywiste jak niewłaściwe tłumaczenie cytatów zawartych w tekście źródłowym, które funkcjonują już w opublikowanych przekładach oficjalnych, czy nieopuszczenie lub dodanie elementu zbędnego. Rozdział zamyka bardzo przydatna lista najważniejszych zagadnień, które powinien mieć na uwadze tłumacz dokonując przekładu z języka rosyjskiego.

Dużą wartość praktyczną mają rekomendacje dla tłumaczy zamieszczone zamiast zakończenia. Autorki posumowały kompendium praktycznymi wskazówkami bardzo pomocnymi w pracy tłumacza, a mianowicie sformułowały *explicite*, co tłumacz zawsze powinien robić (nakazy), *czego tłumacz nigdy nie powinien robić* (zakazy), *co tłumacz może zrobić* i *o czym tłumacz powinien pamiętać*, jeśli chodzi o błędy językowe. Zawarły także kilka praktycznych rad dotyczących m. in. korzystania ze źródeł, wyboru odpowiedników i przygotowywania tłumaczenia za pomocą programu komputerowego.

Kompendium kończy się aneksem zawierającym wykaz dokumentów i norm dotyczących tłumaczy, spisem źródeł przykładów, bibliografią oraz indeksem nazwisk i indeksem rzeczowym. Indeksy w znaczny sposób ułatwiają korzystanie z podręcznika, umożliwiając szybkie dotarcie do poszukiwanych zagadnień lub nazwisk.

Kompendium Zofii Kozłowskiej i Anny Szczęsny bez wątpienia stanowi bardzo ważne i potrzebne opracowanie, w którym zgromadzono podstawową wiedzę na temat tłumaczenia pisemnego. Wartość praktyczną recenzowanej publikacji podnoszą liczne przykłady zaczerpnięte z autentycznych tekstów. Przykłady nie tylko doskonale ilustrują omawiane zagadnienia, ale także ukazują złożoność działania translatorskiego w praktyce. Dodatkowym atutem jest uniwersalny charakter publikacji, a także to, iż teoretyczna wiedza na temat tłumaczenia została przekazana jasnym językiem w zwartej formie. Dlatego też kompendium jest pozycją godną polecenia zarówno początkującym, jak i doświadczonym tłumaczom, gdyż zawiera ona wiele ważnych uwag i rad, o których w codziennej pracy tłumacze nie zawsze pamiętają. Podręcznik może stanowić także doskonałą pomoc w dydaktyce przekładu pisemnego, jak i w doskonaleniu warsztatu translatorskiego. W omówionej książce autorki udzieliły bowiem wyczerpującej odpowiedzi na postawione we wstępie pytanie, jak w praktyce wykonać tłumaczenie pisemne.

Katarzyna Siewert-Kowalkowska

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
Instytut Neofilologii i Lingwistyki Stosowanej
ul. Grabowa 2
85-601 Bydgoszcz
ksiewert@ukw.edu.pl